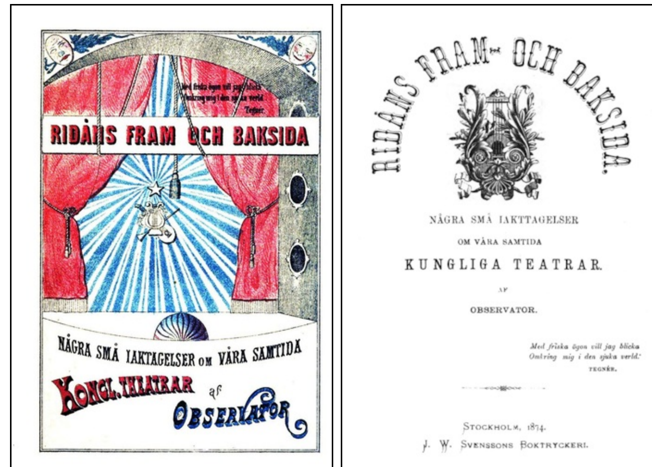

RIDÅNS FRAM- OCH BAKSIDA.

NÅGRA SMÅ IAKTTAGELSER OM VÅRA SAMTIDA

KUNGLIGA TEATRAR.

AF **OBSERVATOR.**

Med friska ögon vill jag blicka Omkring mig i den sjuka verld. TEGNÉR.

STOCKHOLM, 1874. J. W. SVENSSONS BOKTRYCKERI.

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket, som tillhör Harvard University Library, har scannats av Google Books. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i januari 2016 av Bert H.

Om förbättringar inom operahuset.

Kungl. operans stolta palats vid Gustaf Adolfs torg i Stockholm har ett så skönt läge, att knappt någon europeisk teaters dermed torde kunna jemföras. Hvad dess yttre beträffar, fa9aden åt torget, är stilen ren och smakfull och byggnaden en prydnad för sin plats. Men så mycket mer återstår att önska då man tager det inre i betraktande. Dess ytterst smala och trånga korridorer samt trappor, ledande ända upp till femte raden, äro i händelse af en häftig eldsvåda af natur att gifva anledning till de hemskaste förutsättningar. De af de öfre radernas publik, som vid en sådan olycka ej blefve ihjälklämda eller ihjältrampade, skulle utan tvifvel bli lefvande stekta. Här hafva vi i sanning att frukta en fara, vida gräsligare än vid branden i det närbelägna f. d. palinska huset...

Fullständig och tidsenlig ombyggnad af operahusets inre vore derför högeligen påkallad, så mycket mer, som sjelfva scenen är alldeles misslyckad, emedan utrymme helt och hållet saknas på sidorna, hvarigenom vid större pjesers uppförande den största trängsel och oreda uppstå bakom kulisserna, såsom till exempel vid uppställningen af det stora kröningståget i ”Profeten”, då en del af personalen måste gå ända upp i attributrummet för att få plats.

Det skulle väl ej kunna betraktas såsom något öfver-dåd om man hoppades, att den styresman, öfver de

kungl.teatrarne, som konungen tillsatt och hvilken visat sig vara en god finansier och en man som har tur eller lycka med sig, skulle begagna det öfverflöd, som de goda teateråren hopat i teaterkassan, till att snarast möjligt få templet åt ”de fosterländska sånggudinnorna’’ till det inre i tidsenligt skick och så ordnadt, att den nu öfverhängande faran för hundratals menniskors lif och lemmar, om eldsolycka inträffar, minskades eller, om möjligt, undanröjdes. Ingen lär väl vilja bestrida att en sådan olycka kan inträffa; dåraktigt vore det att tro, att elden allt framgent, såsom hittills på ett förunderligt sätt, skulle skona vår teater. ^Alla teatrar måste brinna”, är ett ordspråk, som af verkligheten fått sin sanning bestyrkt. — Utan att direktionen tänker på den nödiga ändringen och för detta ändamål afsätter medel medan sådana finnas att afsätta, blir det aldrig någon sådan ändring af; ty riksdagen kan ej påräknas blifva bevågen att dertill med extra anslag bidraga, efter det beslut som fattades i sammanhang med att riksdagen anvisade medel till Dramatiska teaterns inköp. Det är alltså teaterstyrelsen allmänheten skall och måste hålla sig till i fråga om anordningar, på hvilka man har berättigade anspråk när det gäller landets främsta scen.Kungl. teaterdirektionen.

Den nuvarande synlige chefen för de k. teatraren, f. d. förste hofmarskalken Erik af Edholm, har varit lycklig nog att kunna bibehålla sin plats som chef för teatrarne i sju år — och det har riktigt varit de sju feta åren för teatern —; således, jemförelsevis med hans företrädare, en ganska lång tid! Att en förste direktör vid k. teatrarne vill och kan bibehålla sin plats en längre tid, är godt och fördelaktigt, emedan man gerna vill antaga, att han med tiden blir förtrogen med sina åligganden och lär känna åtminstone något af den sceniska konsten, artisternas förmåga och användbarhet, intrigerna, kotterierna, repertoiren, publikens och kritikens smak o. s. v. De fleste af hr af Edholms företrädare hafva, då de börjat blifva något hemmastadda i allt detta, ledsnat och tagit afsked. Som det vid den kungliga teatern i första rummet måste vara en chef af en viss rang, så hafva oftast hans begrepp om den sceniska konsten och hans estetiska bildning blifvit mindre beaktade vid tillsättandet af platsen; och hvilken mustasch-prydd herre begriper ej teatern i våra dagar?

Se der orsaken till våra många mindre lyckade förste teaterdirektörer! Hr af Edholm har emellertid, som sagdt är, hittills varit lycklig, han har både kunnat bibehålla sig på platsen och fått affärerna att gå ihop på ett hedrande sätt, det förra kanske till följd af det senare. Att hr Edholm derför endast skulle vara en ”affärskarl”, vilja vi ingalunda påstå, ehuru många finnas som drifva denna sats; vitro åtminstone ännu, att hr af E. har insigt och begrepp derom, att konstens uppgift tillika är något annat än att blott vara medel för samlande af penningar.

Malisen vill påstå, att hemligheten till hr af E:s långvariga och lyckosamma styrelse af de k. teatrarne helt enkelt ligger deri, att hr af E. ej synnerligen befattar sig med styrelsen annat än för syns skull, d. v. s. uppbär titeln förste direktör, under det att ett kotteri egentligen styr. Teaterns intendent, sceniske regissör, litteratör, kostymordonnatör och lärare i deklamation, hr F. Hedberg, skulle vara, har man velat antyda, teaterns egentliga styrpinne.

Men detta är säkert bara tomt prat, ty hvarför skulle eljest hr af Edholm nästan hvarje dag sitta på teaterns kansli omkring en hel timma samt bevista alla generalrepetitioner vid hr Hedbergs sida? Det är ju någonting, som nästan hvarje med teaterförhållanden förtrogen menniska vet, att hr af E. ock stundom sjelf sysselsätter sig med litterära arbeten, öfversättningar för scenen, i hvilket afseende han visat sig ega både smak och förmåga. Som man äfven vet är en generalrepetition på k. stora teatern numera detsamma, som en första representation, det är endast publik som fattas. Några anmärkningar och rättelser kunna då naturligtvis ej komma i fråga, och hr af Edholm är dessutom alltför mycket hofman för att kunna vara obelefvad nog att falla någon af de uppträdande i talet eller rollen. Hr O. Wijkander är ekonomie-direktör och intendent för dramatiska teatern samt sekreterare i styrelsen.

Hvarje fredag sammanträder å stora teaterns kansli den s. k. repertoirekomitéen, bestående af hrr af Edholm, Hedberg, Wijkander, Dente, Theodöre och Söderman, då repertoiren för veckan uppgöres, för stora teatern vanligen efter ett förslag af hr Hedberg, för dramatiska efter ett sådant af hr Wijkander.Sällskapet för inbördes och ömsesidig beundran.

Detta sällskap, som har filialer än här, än der, räknar många medlemmar inom de k. teatrarne. Satsen: ”om du

prisar mig i dag, skall jag prisa dig i morgon71, har här funnit mäktiga anhängare bland de styrande och äfven bland en och annan af artisterna Författaren X. kan ej nog prisa författaren Z:s arbeten och ej för ofta förorda deras upptagande på repertoiren, och Z. gör sedan på samma sätt med X. arbeten ....

Alla andra nu uppträdande svenska dramatiska författares arbeten tyckas vara i styrelsens ögon mer eller mindre misslyckade, och måste man, för att synas opartisk, beqvärna sig till att någon gång upptaga ett dylikt arbete på repertoiren, hvilket dock ej gerna händer å hvardera scenen mer än en gång under spelterminen, så ställer man vanligast sä till med rolldistribueringen och den sceniska anordningen, att stycket ej gerna kan annat än falla efter några få representationer. Exempelvis: hr Dietrichsons ”Karl Folkunge”, Runebergs ”Kitngame på Salamis” m. fl.

Hvad är sedan naturligare än att man måste åter tillgripa den gamla välkända repertoiren som ”går”, d. v. s. sällskapets egna arbeten? Genom att i tid och otid påtruga den tålmodiga stockholmspubliken dessa originaler, bearbetningar och öfversättningar, och för hvarje gång annonsera han många gånger den och den pjesen gifvits, sammanräknadt under åratal, blir man slutligen ansedd som stor och populär författare. — På det att hrr estetici ej skola skrika för mycket öfver den underhaltiga repertoiren, stryker man demom munnen med något Shakespeariskt arbete under sejouren. Dertill utväljes vanligast de minst tidsenliga och för de artistiska krafterna olämpligaste, och man anförtror rollerna å klåpare och nybörjare. Publiken gäspar och sällskapet har fått sin önskan uppfylld, att nämligen bevisa huru gammalmodig i sjelfva verket Shakespeare är! ”Hamlet” har t. ex. åter upptagits under förra spelterminen, men med hvilken rollbesättning! Hvilken kung, drottning, Laertes och, hvarför icke äfven — hvilken Ophelia!! Att det ej lyckats den nuvarande regimen vid k. teatern att tillintetgöra publikens intresse äfven för detta stora snilleverk, får väl endast till-skrifvas hrr Swartz och N. W. Almlöfs öfverlägsna och sannt artistiska spel i detta drama. Det var med djupt vemod vi sågo dessa båda artister i detta stycke, de föreföllo oss som ett par gengångare från vår dramatiska storhets tid.

Men, höra vi eder fråga, lida vi då verkligen så stor brist på skådespelare i det sublima facket? Uppstå inga unga i stället för de gamla, som gått bort? Svenskarne äro ju likväl kända som ett intelligent folk, vi hafva ju, på ett tjogtal år, utskickat nästan lika många sångerskor, hvilka vunnit europeiskt rykte och hedrat vårt land .... Fråga hr F. Hedberg, som i flera år varit föreståndare för k. teaterns elevskola, der måste sådana ännu väl finnas! — Visserligen hafva vi på resor omkring landet haft tillfälle att se en eller annan landsortsskådespelare lösa uppgifter i scenisk väg väl jemförliga med hvad man nu får se på landets första scen af åtskilliga skådespelare, om ej bättre, men derom vore säkerligen omöjligt att öfvertyga den k. teaterdirektionen, ty dessa ambulatoriska konstutöfvare sakna ju i allmänhet k. teaterns ”skola?, och tillhöra dessutom ej ”sällskapet” eller hafva några försänkningar der.

Det är dessutom en underordnad sak, hvad de unga skå-despelarämnena duga till i scenisk väg vid k. teatern för närvarande, hufvudsaken är att de kunna ställa sig väl medvederbörande, men lyckas de detta och de blifva upptagne i ”sällskapet för inbördes och ömsesidig beundran”, så äro de säkra om en fast plats vid k. teatern, och de blifva ”sceniska artister”, om också naturen ämnat dem till något helt annat. Exempel finnas många. Se k. teaterns affisch, då ett större skådespel gifves!

Det är sorgligt behöfva nämna att äfven bland skåde-spelarne personer finnas, hvilka nedlåta sig att vara medlemmar af ofvannämda ”sällskap” och med händer och fötter arbeta emot att någon utom detta ”konstinstitut” stående person der skall vinna inträde, isynnerhet om han är en god och användbar skådespelare, men deremot omfattas vissa odågor med en i ögonen fallande välvilja.

Hvad kan orsaken vara härtill? Frukta dessa hrr att blifva öfverglänsta och undanträngda af nya friska förmågor, hvilka ännu icke hunnit stelna i manér? Ja, hvem vet! Målet för ”sällskapets för inbördes och ömsesidig beundran” sträfvan är sålunda att betrygga dess egna medlemmars ställning och göra hvar och en af dem oumbärlig för teatern. För detta måls ernående måste allt annat vika. Egna intressen först, konstens sedan! ”Du var sublim i går i din roll”, yttrar författaren till skådespelaren; ”jag verkligt beundrade dig!” — ”Då man fått en så tacksam uppgift att lösa, kan man ej gerna misslyckas”, yttrar skådespelaren blygsamt. — ”Jag har hittills

aldrig spelt någon roll som så har hänfört mig! Pjesen är utmärkt från böljan till slut” ....

”Att pjesen gjort lycka, får egentligen tillskrifvas det på alla händer utmärkta spelet,” svarar den anspråkslöse författaren, ”vi kunna derför hoppas att den länge skall kunna bibehålla sig på repertoiren”, o. s. v.Hr F. T. Hedberg.

uMan den tomaste hjema Dölja kan med en stjerna,

Och der tommaste hjernan fanns Falla stjernorna gema.a

uMen bandstumpen lilla.

Gör ända ej illa,

Ty om man den blott har Är man hederlig karl.5*

Så sjöng uti komedien ”Min vän löjtnanten” den nuvarande wasaridddren hr Frans Hedberg! 0 tider! Oseder!

Månne det var af tacksamhet för denna onekligen lyckade drift med ordensväsendet, ej den enda som hr H_ under sina ”friska” dagar tillåtit sig, som höga vederbörande tilldelade honom medaljen ”Litteris et Artibus” och slutligen äfven ivasaorden? Eller var det för att lägga ett hinder i vägen för hans vidare framåtgående på den vådliga banan? I fall detta senare antagande är riktigt, så hade medlet den stora förtjensten att fullständigt lyckas. Eller hvar skall man eljest söka rätta orsaken till, att hr H. så der plötsligt afsvor sin ungdoms tro och qväfde sitt hjertas entusiasm samt blef en ”beskedlig karl”, som med ett belåtet småleende lät på sin rock fästa den glänsande medaljen och den lysande wasatrissan — en förändring i sinnelaget, som fått sitt märkligaste uttryck i hans tillfällighetsstycke: ”Vid riks-gränsen”, en äkta praktbukett af hofpoesiens doftlösa blomster, och ett antal, tid efter annan vid lämpliga tillfällen framkomna, qväden till kungliga personers ära? Pä intetannat håll kan man söka orsaken dertill, om ej i den förutsättningen, som är med den förra nära förbunden, att hr H., liksom en annan från det fordna riddarhuset bekant storhet, ansett sig ha blifvit klokare med åren, klokare i afseende på valet af medel att ”komma fram i verlden”! Ingen skall vilja förneka, vi allra minst, att hr H. är en klok man. Den vigt vi lägga härpå, innebär ingen dålig eller nedsättande mening. Yi vilja till och med gå så långt, att vi tillskrifva förhållanden och omständigheter mycket af det, för hvilket man velat taga hr H:s karakter för hufvudet. Men detta hindrar dock icke oss från att beklaga, att hr H. i ganska väsentlig grad ändrat signalerna och blifvit en beskedlig karl samt låtit sina vapen förslöas, utan att vara utslitna.

Det är ännu i friskt minne huru hr H. kom till k. teatrarne. Det skedde till följd af ett ”Sändebref” till dåvarande förste direktören E. v. Stedingk, ”från en teatervän”, i hvilket hr H. på det skarpaste klandrade teaterstyrelsen. Friherre Stedingk skyndade sig att vid ”verket” fasta en sådan förmåga som hr H.,* hvilken genom sina lustspel på Södra teatern gjort den kungliga dramatiska scenen ej så litet afbräck, och detta köp af en konkurrent blef af största betydelse för vår främsta teater. Det är derfor vi här litet omständligare sysselsätta oss med hr H., som efter hand blifvit nästan oumbärlig för k. teatern.

Hr Hedberg har mycken makt öfver svenska språket och stor lätthet att, som man säger, skaka vers ur armen. Han har ock strött omkring sig en mängd tillfällighets-poemer, som vunnit rätt mycket bifall, just tillföljd af sin tillfallighetsnatur. Men i denna gren har han kanske nog litet hushållat med sin förmåga. Som skald i egentlig mening torde hr H. väl aldrig hinna längre än på nedre trappstegen till parnassens höjd. Dertill saknar han alltför mycket skaldens förnämsta reqvisita: inspiration och glöd. Detligger, så att säga, en viss kälkborgerlighet öfver hr H:s poesi, som han högst sällan lyckas skilja sig ifrån. Hans sångmö har för ofta fått vara en tillfällig rodocka, för att kunna vara djup, om hon för öfrigt dertill är danad af naturen. Som dramatisk författare har hr H. också utvecklat en förvånande produktivitet. Här, om någonsin, kan man dock säga att qvantiteten öfverträffar qvaliteten.

Hvad vi ofvan yttrat om hr H. som skald, gäller nämligen delvis äfven om hans dramatiska författareskap.

Hr H. är som dramaturg ett sannskyldigt barn af sin tid, han är realist och detta så helt och hållet, att konstens innersta kärna, dess ideela väsen och mål, för honom ofta synes vara som en olöst gåta eller en gåta, åt hvars

lösning han ej anser sig böra egna någon tanke. Några lyftande och lifgifvande idéer har han sålunda alls icke medfört till vårt enda dramatiska konstinstitut, hvars ledande ande han kan sägas ha blifvit. Detta förhållande anse vi vara af så stor vigt, att vi här på det eftertryckligaste måste betona dess förekomst, emedan det, om det än må anses stå i full harmoni med den ideela missväxt på andra områden, som nog förefinnes, för den vigtiga kulturgren, hvarmed vi sysselsätta oss, skall medföra sådana säkra och långvariga konseqvenser, att vår dramatiska konst, i alstring såväl som framställning, tillföljd deraf länge skall befinna sig i den trädesperiod, som allaredan börjat.

Hr Hedbergs enda verkligt framstående dramatiska arbete är Bröllopet på Ulfåsa, och för de förtjenster, som deri möta oss, buga vi oss villigt. Karaktärerna äro der raskt och väl tecknade, situationerna, på hvilka ej alltför mycken uppfinningsförmåga blifvit förbrukad, äro dramatiskt koncentrerade, utan att lida af onatur, handlingen är följdriktigt och osekt utvecklad, de handlande personerna intresseväckande — och det hela bäres af ett kraftigt, om ej bevingadt poetis kt språk, genomandadt af en ädel fosterlandskänsla — ochdetta senare har ej så litet bidragit till pjesens framgång hos den svenska publiken. När man ser hvad hr H. åstadkommit i denna pjes, måste man beklaga, att han ej varit i tillfälle att, ostörd af andra sysselsättningar vid teatern, hvilka i intet fall ledt till ett resultat motsvarande detta, få egna sig åt egentligt dramatiskt författarskap. Kanske, vi säga endast kanske, skulle han inom detta område, under gifna förutsättningar, ha åstadkommit något verkligt solidt och respektabelt, som det heter på affärsspråket.

För öfrigt lyfta vi vördsamt på hatten för hr H:s kraftfulla vilja, hvilken tagits betydligt i anspråk innan hankommit i sin nu varande ställning, innan han på egna vägar genom ihärdigt arbete under mogen ålder lyckats samla i sitt vetandes förrådskammare, hvad hos många andra snart sagdt omärkligt och utan medveten möda växer in i själen under lifvets första utvecklingsstadier. Det redbara sträfvande, han sålunda ådagalagt, kräfver all aktning.

I det följande blifva vi på behöriga ställen ytterligare i tillfälle att beröra och skärskåda hr Hedbergs offentliga verksamhet vid de kungl. teatrarne i den mångfaldiga egenskapen af litteratör, scenisk intendent, regissör samt föreståndare för landets enda teaterelevskola.Något om små kulissintriger.

Det torde ej finnas en teater i veriden, hvarest icke intriger och kabaler florera bakom kulisserna; åtminstone hafva vi hört både tyska, franska och danska skådespelare beklaga sig deröfver, och ju mera betydande en teater är, desto mera fint och konstnärligt utarbetadt är naturligtvis intrigsystemet.

Hvad vära respektive kungl. teatrar beträffar, hörde vi nyligen en medlem af verket och ledamot af ”sällskapet för inbördes och ömsesidig beundran” visserligen påstå, att inga intriger och kabaler numera finnas der!! Men han låtsade dervid sjelf allt för mycken enfald och han förutsatte å andra sidan naturligtvis hos oss en mycket stor okunnighet om ställningar och förhållanden. En beklaglig sanning är det nämligen, att det fordras något mera än att blott vara en duglig skådespelare för att stå väl anskrifven hos vederbörande stormän vid detta verk. En enkel och rättfram personlighet, som ej förstår att vända kappan efter vinden i alla väder, måste vara för teatern alldeles nödvändig och en stor konstnär, om han ej skall blifva tillbakasatt. Ja, bevis finnas på, att till och med sådana, på sin tid af allmänheten högt uppburne, artister utan giltigt skäl så småningom försvunnit ifrån scenen och ur repertoiren; eller ock, om en sådan artist fått någon enda roll att utföra, har denna varit af den beskaffenhet, att den helt och hållet stridit emot skådespelarens konstnärliga riktning. Stundens och ögonblickets barn, publiken, finner honom då tråkig och — han glörames. Vi skola i det följande anföra flera exempel härpå.Deremot händer det, att personer, som sakna all slags liegåfning för scenen, utom i direktionens ögon, ja, rent af åro kompletta narrar så på som utom de bräder, som föreställa verlden, och hvilka , på ett sorglustigt sätt störa ensemblen i det stora sorgespelet — det händer, säga vi, att publiken tätt och ofta påtrugas att se och höra dessa odågor.

Hvarföre?

Jo, derföre att om dessa ”artister” ej göra nytta scenen, så göra de det så mycket mer bakom kulisserna. der spela de med största framgång: ”Den lyssnande oskulden”, ”Spionen”, ”Förtalet”, ”Afunden” och andra lika hederliga ' roller. Dessutom äro de i konstnärligt afseende alldeles icke farliga, ty ingen behöfver frukta att blia öfverglänst

af dem....

Det är med ledsnad vi vidrört detta ämne, men dess allvar har öfverväldigat oss. Vi hade äfven ämnat skärskåda flera intagande, unga och oerfarna flickors öden, hvilka, af kärlek till konsten och bländade af teaterglittret, ingått som elever på denna bana, och hvilka, insöfda af fagra löften, omgifna af frestelser på alla håll, falskhet och förförelsekonster, slutligen vaknat med ånger och förtviflan i hjertat; men vi låta helst ridån falla häröfver, så mycket hellre som vi i det följande komma att vidröra ett liknande ämne.Om klassiska operors uppförande.

Vår lyriska scen står onekligen i närvarande stund ganska högt: en mängd vackra röster finnas, och de ny uppsatta operorna gifvas i allmänhet med lysande prakt i kostymer, dekorationer och belysning; ja, Stockholms opera kan i detta fall täfla med flera af utlandets förnämsta, och detta är onekligen glädjande och smickrande för vårt obetydliga land. Också är det operan som numera uteslutande lockar publiken till Stora teatern. Så mycket mera samvetsgranna måste vi vara, att bevara och än ytterligare förbättra denna vår nationalegendom. I det förra afseendet fordras det der-före anskaffande af en eller två goda tenorer, på det hr Amoldson ej i förtid måtte duka under af öfveransträngning, och i det senare förvärfvande af en verklig contra-alt-sångerska samt en betydlig förstärkning af kören, isynnerhet den manliga.

För dessa måls vinnande anse vi att direktionen ej bör sky några uppoffringar. Hvilka storartade effekter gå ej nu till en del förlorade på grund af körens svaghet! Man tänke sig blott den stora sammansvärjningsscenen i fjerde akten af rHugenotternaden stora finalen i ”Don Juan” och fri-hetskörerna i ” Wilhelm Tett” och ”Den Stumma” åter-gifna af en frisk, dubbelt så stark manlig kör som den närvarande! Hvilken mäktig, hänförande verkan skulle ej deri-genom kunna åstadkommas, och för huru mycket mer ädelt och skönt skulle ej konstvännen hafva den k. teaterdirektio-nen att tacka, om hon ansloge något af teaterns behållning under goda konjunkturer till ofvannämde ändamål!

Man skall måhända invända, att tenorer ej finnas att tillgå, som skulle duga till solister vid operan. Vi svara härpå att de finnas, och det vida bättre än dem det lyckats k. teaterdirektionen på senaste tider att få reda på. Men de frukta att exponera sin framtid vid k. teatern, emedan de afsky dess intriger och kabaler. Se der åtminstone en af orsakerna till tenorbristen vid vår lyriska scen! Samma är nog förhållandet med flera unga män med anlag för talscenen. Dessa senare hafva äfven i sanning större skäl till sin fruktan än de förre.

Hvad vi ofvan nämnt om det sätt, hvarpå, under nuvarande styrelse, musikverk uppföras å k. teatern gäller dock endast nyuppsatta operor. Deremot har regimen visat en i ögonen fallande brist på pietet både för musikens störste mästare och hufvudstadens musikälskande publik, då fråga varit att återupptaga äldre klassiska verk.

Sålunda har Webers herrligaste tonskapelse ”Friskytten” gifvits till pris åt debutanters försök, ty annorlunda kan man väl svårligen kalla det, då både Agathas och Annas partier på samma afton utföras af debutanter. Lägger man härtill, att Kasper på samma gång tages ifrån en rutinerad och utmärkt sångare, hr Willman, som i detta parti synnerligen utmärkt sig, och lägges i händerna på en nybörjare — visserligen begåfvad, men dock nybörjare både i sång och spel emot* partiets förre innehafvare — samt slutligen att Max herrliga parti sj unges af hr Dahlgren — då Arnoldson finnes —; så kan musikvännen verkligen hafva skäl att fråga direktionen: Hvad år meningen? Är det för det Ni veta att vi så högt älska detta verk, Ni tro Eder ega rätt att gifva detsamma åt oss bortfuskadt af nybörjare och utsjungna sångare? Det är icke nybörjare och debutanter förbehålletatt återgifva den storartade och djupa poesien i Webers och Mozarts toner, och det är ett helgerån att låta denna musik -oskäras!

Mozarts höga och sublima ” Trollflöjten* har också med grof hand vidrörts; äfven här har k. teaterdirektionen funnit ett passande fält för nybörjares försök. Det är det högsta och ädlaste af dramatisk musik, som sålunda serveras musikvännen! Debutant i Tamino, debutant i Serastro, debutant i Pamina, och, vi hade så när sagt, äfven i ”nattens drottning”!

Vi tro oss uttrycka en allmän mening, då vi beteckna senaste reprisen af Trollflöjten — en den herrligaste tondikt, som någonsin tjusat ett menskligt öra — som ett komplett barnspektakel, hvad beträffar de för konstnärer eljest tacksamma Taminos och Paminas partier. Hr Ödman har visserligen röst, något som man kanske

kan säga äfven om fröken Anna Strandberg, men båda hafva det gemensamt att de — åtminstone synes det så — alls icke begripa hvarken hvad de skola sjunga eller hvad de skola föreställa — ej begripa ens sin egen rösts resurser. Deras återgifvande af rollerna i Trollflöjten kan betecknas som höjden af uttryckslöshet — som fullständig frånvaro af allt konstmedvetande. Detta kan dock billigtvis ej läggas dem ensamt till last, ty de veta uppenbarligen icke hvad de göra. Det mesta klander, som deras olyckliga uppträdande måste framkalla, faller på direktionen, som tillåter ett så vanvettigt framställande af en af publikens älsklingsoperor. Mer än någonting annat bevisar detta den fuljständiga frånvaron af artistisk ledning vid k. teatrarne; mer än någonting annat bevisar detta äfven det djupa förfall, hvari vår teaterkritik för närvarande befinner sig. Denna kritik har nämligen ej bestämdare uppträdt mot sådana barnframställningar af de stora operorna, än att hr Ödman, men i synnerhet fröken Strandberg, med stormsteg marschera fram genom Stora teaterns hela operareper-toir. fullt beslutna att åtaga sig hvilken uppgift som helst, men också, som det tyckes, fullständigt omedvetna om att de i alla måste misslyckas. Längre i tilltagsenhet kan man a ena sidan ej gå, och å den andra sidan — å kritikens och publikens sida — icke längre i flathet! Men denna flathet är dock å publikens sida i sjelfva verket ej så stor, ty många ha med oss gifvit sin grämelse luft öfver den ömklighet, för hvars af hörande och beskådande man mottagit våra penningar. Vi förutse äfven att tålamodet rätt snart

skall taga slut. Måtte det ske sä fort som möjligt, så att ej liknöjdheten slutligen griper allmänheten och strafFar direktionen för dess synder!

Äfven ”Don Juanv har ansetts passande till experimenter, dock något mindre i ögonen fallande än de ofvan-nämnda operorna. Hvarföre hr Dahlgren fortfarande sjunger Don Öctavio i denna af evig ungdom blixtrande opera, och ej hr Arnoldson, vete endast — kungl. teaterdirektionen!

Men det ser sannerligen ut som direktionen ville, om möjligt, förstöra publikens intresse för den klassiska musiken. Äfven i ”Don Juan” har hr Willman fråntagits ”Leporello,” ehuru han i närvarande stund utan tvifvel är dertill den lämpligaste i afseende såväl på spel som sång; men de mest framstående af lyriska scenens artister måste låna sina talanger åt moderna snilleprodukter, under det nybörjare och utsjungna sångare få återgifva musikens störste mästare. Så vill kungl. teaterdirektionen, och så blir det väl — tills vidare. Regimen vet att Friskytten, Trollflöjten och Don Juan ”gifva folk” när och huru de än gifvas, och det är, tyckes det, i den nuvarande teaterdirektionens ögon hufvudsaken. Krämarandan kan ej fatta, att det är en helig pligt att i första rummet söka få det stora och ädla både i musik som drama så val återgifvet som möjligt, emedandet är dessa verk, som skola bilda och förädla folket, i det de uppväcka och utbilda sinnet för det sköna och sålunda uppfylla teaterns ändamål.

Kapitlet om debutantspektaklerna å stora teatern vore här stället att närmare inlåta sig på. Vi skola dock endast i korthet vidröra denna sak. Väl veta vi, att direktionen under vissa förutsättningar ej kan neka debutanter rättighet uppträda; men från denna deras rätt är det ett långt stycke arbetsväg till repertoirens glanspartier. Hvarför dessa blifvit utlaggda snart sagt till allmänning hafva vi svårt att förstå, och det skulle väl äfven bli svårt att försvara. För den ytlige betraktaren förefaller direktionens åtgärd här vid lag som en ren spekulation till kassans fromma, med förbiseende af teaterns vigtigare ändamål. En debutant lockar alltid folk första gången, helst om man förstått sig på att på förhand ”kitla” publiken, en konst, som hos oss nu är ganska betydligt utvecklad. Har debutanten att tacka Gud för ett ansigte, som med åtskilliga hjelpmedel kan göras pikant, så äro flera fulla eller goda hus att påräkna. Publiken å parkett (helst den närmast scenen) är förtjust, applåder och framropningar egnas debutanten, tidningarne säga att ”framgången var lysande” — och så är artisten fårdig. Och direktionen räknar förnöjd in en full dagkassa! Men denna metod kan, det inser hvarje menniska, omöjligen bära sig i längden. När kritiken hos allmänheten en gång kommer att skärpas, och det gör den helt visst af ekonomiska skäl när de ”goda tiderna” taga slut, om ej förr af vaknadt konstmedvetande, då skall också räkenskapens dag komma — och dåtorde det bli svårt nog för direktionen att förklara hvarför t. ei. fröken X. behålles att förderfva en del glanspartier, medan fröken T. med sin vida större talang och sina vida större gåfvor tätt gå till utlandet — försmådd här, uppburen der!Sceniska regimen.

Från flera håll hafva vi hört tvifvelsmål yttras om, huruvida någon scenisk regissör numera finnes vid kungl. stora teatern, och vi undra sannerligen ej derpå, ty en sådan total brist på en ordnande hand beträffande de sceniska grupperingarne och åtskilliga andra arrangemanger hafva vi aldrig förr sett på en kunglig scen.

Man får se saker i denna väg, som nära nog gränsa till det otroliga. I större pjeser, der teaterns hela kör, ballet och alla elever tjenstgöra, får man oftast se dessa kårer huller om buller stå hopträngda lik fårskockar i ett hörn af scenen, eller också ställda i stela linier på två led, liksom soldater som skola mönstras, herrar och damer om hvarandra, i stället för att i pittoreska grupper vara utbredda öfver hela scenen på ett sätt, att de skulle synas vara dubbelt så många som de verkligen äro. Tänk hvilken effekt skulle kunna åstadkommas genom ett dylikt arrangemang i t. ex. tredje akten af hrr Hallströms och Hedbergs opera Ben bergtagna, der en sådan massa af olika kostymer i regnbågens alla färger förekommer!

Scenen föreställer, som man vet, - det inre af ”Bergkonungens” palats, och detta tänka vi oss såsom det invändiga sf ett kolossalt berg, hvars väggar och tak, groft tillyxade, skimra af en mängd i berget inneslutna metaller, såsom guld, ailfver, koppar, bly och ädla stenar, i en magisk belysning. Men i stället bjudas vi på en vanlig grann pelarsal med slingerväxter kring pelarne och dagsljus! — — Det märkes väl att hr Ahlgrenson är borta! — För att gifva något pikant åt bergkonungens hof har man emellertid kommit på denidén, att förfärdiga kostymer åt hofvet i de flesta metallers färger. Sålunda fimias kostymer i bära guld och bara silf-ver, men genom det smaklösa sätt, hvarpå de, som uppbära kostymerna, äro plaserade, göra de ingen effekt förrän i finalen af balletten, der de brokigt blandas om hvarandra under en vild dans. Genom en amfiteatraliskt höjd bakgrund af stenar och bergsklyftor och möjligen i fonden ett brusande vattenfall, med ett ord vild och storartad dekoration och hela hofvet utbredt i brokiga grupper deröfver, skulle här hafva varit ett ypperligt tillfälle att få briljera med en charmant tafla, tacksam både för dekoratör och regissör, men nu är det något halft och ofullständigt, som vanligt.

Deremot kunna vi framhålla de sceniska arrangeman-gerna uti 79LohenyrmHär förvånades vi i sanning af den ordning och de på flere ställen lyckade sceniska anordningar, som på ett påfallande, ovanligt sätt framstodo till regissörens heder. Efter hvad vi sedan erforo lärer hr Arlberg i utlandet haft tillfälle att få se denna operas uppsättning och på direktionens begäran satt i verket operans mis en scene hos oss.

Hvad som berättigade hr Hedbergs utnämning till artistisk regissör vid landets första scen är sannerligen svårt att utfundera. Hade hr H. förut någon praktik i detta täck? Nej, om icke under ”Fyra år vid landsortsteatern" *).

En besynnerlig och högst beklaglig åsigt har gjort sig gällande vid kungl. teatern, då fråga varit att återupptaga

*) Ett litterärt opus, hvarigenom hr II. bos oss bröt-isen att under fingerade namn offentligen framställa lefvande personers enskilda lif och familjeförhållanden — icke alltid så noga kontrollerande sanna förhållandena. Sedan isen var bruten har hr H. fatt flera efterföljare i denna nobla genre, med hvilken pengar kanske förtjenats, men bestämdt ingen ära — utom vaga-böndernas krets.ett äldre stycke på repertoiren. I)e kostymer, som rid en sådan operas första uppsättning förfärdigades, begagnas nämligen fortfarande ända tills operan i sin helhet uppsättes med nya kostymer. Följden häraf är den, att en opera, som uppsattes för t. ex. tjugufem år sedan, ännu i dag gifves, om den upptages, i samma kostymer som för ett fjerdedels sekel sedan, och det oaktadt teaterns vindar äro fulla af tjen-liga nyare kostymer, men hvilka blifvit förfärdigade och af-sedda för någon annan pjes, men som till äfventyrs aldrig . gifves mera.

Sådana pjesers kostymer få ofta hänga och multna bort, under det att förfallna och urblekta trasor få komma fram på scenen. I fodret till kostymen står nämligen antecknadt till hvilken pjes den blifvit förfärdigad, och får pjesen hvila, så får kostymen det äfven, allt till beqvämlighet för hr kostymförvaltaren! Vi erinra oss i detta fall, bland annat, det senaste återupptagandet af Meyerbeers opera *Hu-genotternäP. I första akten af denna opera presenteras en mängd franska ädlingar i burgundiska dragter, men, o hr regissör, i hvilka drägter! Den färg, en del af dessa kostymer ursprungligen haft, är mycket svår, ja, omöjlig att upptäcka, och som man vet, ”det är icke allt guld som glimmar,” åtminstone i tjugufem år. — Lägger man härtill, att åtskilliga af herrarne vid kören hafva litet svårt att uppbära kostymen, så kan man få ett begrepp om, huru blomman af Frankrikes chevalereska

ridderskap tar sig ut pä vår kungliga teater . ..

Kungl. teatern har emellertid så många nya och eleganta burgundiska kostymer att förfoga öfver, om hr regissören blott anbefallde hr kostymförvaltaren att göra sig det omaket att framtaga dem, att tre gånger så många ädlingar, som förekomma i operan ”Hugenotterna”, kunde lysa i de grannaste färger.Den ljusa kostymanordning, vi nu omtalat, följes till punkt och pricka vid alla repriser af äldre operor och skådespel, hvilka ej blifvit uppsatta på nytt; endast förste älskaren eller titelrolens innehafvare kan möjligen ”i nåder” få sig beviljad en bättre kostym.

Det skall i sanning vara endast vid en kunglig teater sådana tokerier kunna passera och en sådan hushållning till-lämpas!

På tal om ”Hugenottema” kunna vi ej förgäta de sceniska arrangemangerna vid denna snillrika och storartade operas uppförande. Något besattare hafva vi aldrig sett på en scen, icke ens i landsorten. De stora folkscenerna blifva riktiga karrikaturer på hvad de skola vara, och slutscenen sedan! Tre statister, ömkliga att skåda, med facklor lysande på de döende Raoul och Valentine! Och i hvilka ställningar!! Åtminstone borde man ega rätt att fordra, att på landets första teater en tragisk slutscen i ett sådaut verk som ”Hu-genotterna” ej göres löjlig genom dumma och hufvudlösa anordningar.

Den nuvarande sceniska regimen är mycket olycklig så-snart folkscener skola arrangeras. Uti Aubers ”Den Stumma” t. ex., som för några år sedan gafs med verkligt dramatiskt lif, ser man samma brist på scenisk blick hos regissören. Fiskrarnes imponerande stridsrop, sjelfva striden i tredje akten, den stora sammansvärjningsscenen, allt går lamt och färglöst emot förr. Det är regissörens pligt att förmå alla på scenen innevarande att deltaga i handlingen; då först kan ett dramatiskt lif åstadkommas; men nu stå herrar och damer af kören och balletten som om de voro alldeles främmande för hvad som föregår omkring dem och tro allt vara väl beställdt, blott de sjunga sina körer eller dansa sina nummer! Hvad för sammanhållning, hvad för dramatiskt och musikaliskt helt skall på detta sätt kunna ernås?Hr Hedberg är visserligen en iormaga, men han är dock ej mer än menniska, och som scenisk regissör äro vi öfvertygade, att han ej kommer att förvärfva några lagrar, lika så litet som hans biträde med regissörsskapet, hr Bobergh.Kungliga hofkapellet.

Det kan ej falla oss in att med andra känslor än at synnerlig aktning tala om hofkapellet i allmänhet och de herrar som der verka, vare sig som ledare eller exekutörer, i synnerhet. De njutningsrika stunder, detta kapell beredt allmänheten, äro allt för många, att dess värde skulle kunna underkännas och dess förtjenster glömmas eller ringaktas. Men med detta erkännande, ärligt menadt, kunna vi dock ej förena oss med dem, som säga: ”operan, det är hofkapellet". För den större allmänheten förstå vi att denna sats skall taga sig högst besynnerlig ut, ja, förefalla rent af omöjlig att vid sig binda en enda allvarsam tanke; men för dem, som äro inne i förhållandena, är det väl öfverflödigt förklara, att denna sats står för en del personers uppfattning såsom en oomkull-runkelig trosartikel.

Liksom man i det allmänna lifvet ibland finner men-n iskor, hvilkas tycke för hvarandra förefaller, minst sagdt, besynnerligt, ej sällan alldeles oförklarligt, så finnas i den musikaliska verlden personer, hvilka — eljest rikt begåfvade naturer — blifvit gripna af en oförklarlig och olycklig passion för t. ex. ett visst slags instrumenter. Så hafva vi hört kapellmästare, som haft piccolan till favoritinstrument; andra, som framför allt annat tyckt om klarinetten; andra åter, som tvckt mest om tenorhorn. Vår kapellmästare har, tro vi, varit pä väg alt bli, som man säger, ”galen” i trumpeter och basuner. Vi säga endast ”varit på väg”, ty åtskilliga tecken tyda på att han, efter att ha mottagit många varningsrop, börjat inse, att han kommit in på en eller annan villoväg, der det ej vore nyttigt att gå för långt.I viss mån har man dock redan gått för långt och förorsakat vår lyriska scen, allmänheten och den fosterländska konsten en förlust, som ej kan ersättas af all verldens basuner och trumpeter; vi syfta på den allmänt kända historien, som står i sammanhang med hr Arlbergs afgång från kungl. teatern. Hr A. var en prydnad för scenen genom sin mångsidiga talang; men han var i lika grad nyttig och nödvändig för konsten, ty han var bland våra samtida lyriska konstnå-• rer den ende — det kan med skäl sägas — som lefvat sig in i konstens stora traditioner, den enda, som vid lyriska scenen med kraft bemödade sig om, och detta med bästa

framgång, att uppehålla en skola och ej låta konsten och dess utöfning hemfalla under slumpens nycker, till någonting tillfälligt och småsaksaktigi

Allmänheten har med känslor af harm och grämelse förnummit, att det var kapellets basuner och trumpeter som rent af blåste bort hr Arlberg, hvilken hade den riktiga uppfattningen, att åhörame af en opera verkligen vilja höra hvad som sjunges från scenen, och ej blott lyssna till brummandet i orkestern. Att emellertid den uppkomna tvisten mellan hr Arlberg och kapellets basuner ledde till den förres afgång, det bevisar ock i siu betydliga män, huru teaterdirektionen verkligen uppfattar sina pligter gent emot konsten, konstnärerna och allmänheten.Lyriska scenen och dess artister.

Lyriska scenen står, som vi förut anmärkt, på en ganska hög ståndpunkt för närvarande. Utom en intelligent kapellmästare och ett utmärkt kapell, disponerar kungl. operan öfver några verkligt utmärkta artister i sångväg. Att kören är för svag hafva vi redan nämnt, och underligt är det verkligen, att dess äldre fruntimmer och herrar, isynnerhet tenorerna, kunna hafva någon slags röst qvar, ty med en så trägen och långvarig tjenstgöring i alla möjliga operor skall det i sanning vara stentorsstämmor, som kunna stå bi i längden. Med en förstärkning af unga och friska röster i körerna, en verkligt hög och god tenor, som till att börja med kunde sjunga i de mindre maktpåliggande operorna, en talangfull altsångerska samt slutligen och framförallt en insigtsfull och rutinerad scenisk regissör, som kunde gifva lif och sammanhållning åt det hela, skulle vår opera kunna blifva verkligt utmärkt och i intet fall stå tillbaka för flera af utlandets stora scener. •

Hvad som nu brister hos vår lyriska scen, borde med några uppoffringar kunna erhållas, vi äro öfvertygade derom, blott kungl. teaterdirektionen ville gripa verket au och ej för mycket se på omkostnaderna. Då fråga är att uppehålla och förbättra vår opera, kan och bör något vågas, emedan operan numera är den som nästan ensamt skall uppehålla hela ”verket” och dessutom är af den beskaffenhet, att den hedrar svenska nationen.

Vi vilja nu med fä ord erinra om några af den nuvarande operans artisten’ och deras olika koustnärs-individualitet, och göra skyldigast början medLouise Michael!.

Denna vår utmärkta och med rätta så beundrade sångartist är i besittning af så stora vokala resurser, att ingen hittills känd svensk sångerska har kunnat låta höra ett af naturen sä rikt utrustadt instrument, eller hvad man vanligen kallar röst Ty hvarken Lind eller Nilsson hafva af naturen sådana röstmedel; men hvad dessa hafva framför Michaeli är den gudägåfva man kallar snille, och derigenom kunna de hänrycka och elektrisera publiken. Fru Michaeli sjunger mit och ädelt, men — något kallt; det är ej detta underbara, frän hjerta till hjerta gående, som så oemotståndligt tilltalar hos Christina Nilsson; och äfven, på sin tid, tilltalade oss hos Jenny Lind och delvis hos Mathilda Ebeling.

Fru Michaeli är af ett något flegmatiskt lynne, det hö res äfven på hennes sång; detta är en naturens nyck, och vi klandra henne ej derför, men musikvännen önskade så gerna allt förenadt, — Fru Michaelis lysande koloraturvirtuositet och hennes ädla och flärdlösa föredrag, i förening med den stora och silfverklara stämman, göra emellertid denna artist till en verklig skatt för vår lyriska scen, och många njut-ningsfulla stunder hoppas vi fru Michaeli ännu skall komma att skänka liufvudstadens musikälskande publik. Skulle motsatsen nträftä. då vore svenska operan och den svenska konst-älskande allmänheten verkligen värda allt beklagande!Fredrika Stenhammar

är äfven ect namn af god klang inom var opera. Utan att ega fru Michaelis stora röst, har denna eminenta artist étt fint musikaliskt sinne, som aldrig sviker henne i lösandet af äfven de vanskligaste uppgifter och som oftast leder henne att träffa det rätta. I föredragets stamniugsfullhet, i uttryckets innerlighet och i musikalisk renhet och behag söker hon sin like. Men i dramatiskt hänseende har hon icke gåfvor, som uppbära eller behörigt stödja hennes stora talang som sångerska. I detta afseende kunna våra begge primadonnor sägas stå på ungefär samma punkt.

Isynnerhet i tolkandet af Mozarts och Webers toner har fru Stenhammar skänkt oss verklig njutning. Det ömma, veka och ljufva inom tonernas verld tyckes isynnerhet vara denna artists starka sida; hvaremot det mera

dramatiska, det passionerade och lidelsefulla, mindre lämpar sig för hennes konstnärsskap. Önskligt vore endast att fru Stenhammar bemödade sig om ett mera tydligt uttal af orden då hon sjunger, hvilket skulle ännu mera öka intresset af hennes vackra och själfulla sång.

Den bekanta shism för några år sedan mellan fru Stenhammar och teaterdirektionen, hvarigenom den förra till allmän öfverraskning plötsligt' lemnade vår opera, blef lyckligtvis bilaggd. Utan att veta genom hvilkens bemedling detta skedde, måste alla dock erkänna att dermed gjordes det allmänna en stor tjenst; ty hvad vore vår opera under nuvarande förhållanden utan fru Stenhammar?u

Charlotte Strandberg

är en spirituel och mångsidig artist, förenande musikalisk be-gåfning med scenisk rutin. Den skärpa i rösten, som i hennes yngre år störde det musikaliska intrycket, har med tiden allt mer och mer försvunnit, och odisputabelt är, att fru Strandberg gjort kungl. operan stort gagn och att hon gör det ännu. Det måste dock beklagas, att bristen på artister i fru S. genre skall vara så stor, att hon fortfarande måste uppträda i roller, som hon, bokstafligen taget, växt ifrån, men hvilka hon dock, vare det sagdt till hennes berömmelse, sköter som om hennes ungdomliga sinne skulle vara omedvetet om, att äfven naturens söndagsbarn äro underkastade naturens lagar och ej undandragna de hopade årens tyngd.

Det är i allmänhet förhållandet med flertalet af våra förnämsta sångartister, att de uteslutande tänka på sina egna studier, sin egen utveckling, utan att tänka på, att de gent emot konsten äfven hafva pligter, som icke äro mindre, att de hvarken i konstutveckling eller såsom ledamöter af en konstanstalt äro någonting sjelfständigt och för sig sjelft afslutadt, utan att de blott äro länkar i en kedja, der de tagit en plats i arf, den de böra vara angelägna att få lemna i värdiga händer.

Så länge vår lyriska scen utgör ramen för blott sådana isolerade sträfvanden, så länge dess mest begåfvade artister ej känna någon förpligtelse att häfda traditionens rätt och betydelse inom konsten, dess fullföljande och dess fortplantning, så länge kan det icke heller bli tal om någon skola för konst-utöfningen, h varförutan dock intet helgjutet resultat kan vinnas.

Denna anmärkning, gällande många, gällande framförallt andan, träffar äfven fru Strandberg, som har så mycket att lära ut, men dock ej skänkt den fosterländska konsten en enda elev, som kan taga vid när hon slutar.Fru Willman

har så småningom stigit npp i den högre operarepertoiren ”med vida dristigare håg än snille”, vi mena: med starkare viljekraft än röstresurser. Emellertid stödjas hennes allvarliga bemödanden och oförtrutenhet af en talang, som kräfver aktning, och vi skola aldrig blifva de sista att skänka henne en sådan. Hon har i öfrigt att tacka en gifmild natur för mycket, som i viss mån öfverskyler hennes svaghet i lyriskt af-seende och i viss mån äfven besticker den ytterst välvilliga kritiken; hon har desslikes goda gåfvor som skådespelerska. Att hon ibland nödgas producera sig i uppgifter, till hvilka hennes naturliga hjelpmedel icke kunna draga henne, det antaga vi vara icke beroende af henne sjelf, utan måste till-skrifvas det smärtsamma förhållande, som fängslar vår första, öjemförliga primadonna i overksamhet.

Fru Willman har i alla händelser gifvit, äfven hon, ett lysande bevis på hvart en kraftig vilja och en energi, riktad på initiativ, kunna leda, hvarthän de kunna lyfta, till hvad grad de kunna ega utvecklande förmåga. Gerna erkännande det redbara sträfvandet, der det verkligt uppenbarar sig, kunna vi icke instämma i det klander, som vi hört riktas emot teaterdirektionen för det fru W. någon gång fått uppbära roller, som nedtryckt henne — vi kunna ej instämma deri, men detta sker alldeles icke, såsom läsaren lätt kan fatta, af någon ömmare känsla för kungl. teaterdirektionen.Ida Basilier

nr i opera-comique särdeles passande. Hennes skalkaktiga impertinens och friska glädtighet i forening med stor koloraturfärdighet skänka åt hennes sång och spel ett lifligt behag. Någon benägenhet att detonera röjer sig dock stundom, till stor skada för hennes sång. Fröken Basiliers Rosina i * Barberar en”, och Philine i ”Mignon”, äro dock konstföreteelser, som skola lefva i friskt och tacksamt minne. Det samma gäller om hennes Rose Friquet i

”Villars dragoner”, der hon gjort lycka och der hon vid vår opera nu ej behöf-ver frukta någon, som kan göra henne lagern stridig. Vi hoppas att hennes vistande i Finland, hennes hemland, blott blir öfvergående och att hon skyndar hit och fullbordar sin vackra framtidsbyggnad, till hvilken hon redan laggt säker grund!

Mathilda Grabow,

en af de förhoppningsfullaste och mest begåfvade yngre qvin-liga artister, som lyriska scenen haft att bjuda på, har gått till utlandet för att ”utbilda sig”. Det är dock fara värdt, att hon, väl hunnen till mästerskap, icke skall återkomma för att här lysa och gläda med sin talang, utan endast kanske för att lära oss hvad vi i henne förlorat, liksom vi förlorat i många andra. Det är då fråga, om vi kunna trösta oss med den tanken, att vi sjelfva icke vållat oss dessa förluster!Olefin« Moe

f<r täck, graciös och intelligent. Hennes röst, mezzo-sopran, är ej stor, men behaglig, ehuru ännu icke fhllt utbildad. Fröken Moes spel röjer goda sceniska anlag och, använd pä sin rätta plats, i operetten och boffan, skall denna unga artist alltid ses och höras med nöje. Den stora lycka Aubers qvicka operett ” Den svarta ” vid senaste reprisen gjorde, får till stor del tillskrifvas fröken Moes intelligenta utförande af titelrollen. Må hon vara rädd om det sköra glas, på hvilket hennes röst tyckes byggd; den unga sångerskan har mänga vänner som önska det!

Fröknarna Östberg, Riego och Strandberg

äro löftesrika debutanter. Måtte blott dessa unga artistäm-nen kunna erhålla en ledning, motsvarande deras framstående eller goda anlag! Denna så nödvändiga ledning, i afseende på ej mindre utbildning af anlag, än att hålla förmågan inom behöriga gränser, kunna de dock, tyvärr, ingalunda erhålla vid vår kungl. teater för närvarande, ty der saknas både sånglärare och scenisk instruktör, beklagligt nog!Oscar Arnoldson

år ett lysande bevis på hvad en kraftig vilja och ett oförtrutet arbete, i förening med verklig kärlek till konsten, kunna åstadkomma. De musikvänner, som ännu minnas hr Arnold-sons första uppträdande på hr Stjernströms ”Mindre teater” såsom Joseph i ”Den ondes besegrare”, kunde väl då, liksom vi, icke tro, att denne unge man, hvilken nästan alltid hade likasom en slöja öfver rösten, en dag skulle komma attblifva en prydnad för vår lyriska scen. Ja — de, som hörde honom på stora operan uti ”Alessandro Stradella” och erforo hur» han innan operans slut blef alldeles hes, kunde till och med svårligen drömma derom. ”Älskvärda” personer funnos också, som samma afton, debuten hade försiggått, samlades på operakällaren för att, med fröjd och gamman fira den nya tenorens ”graföl”. . .

Men den, som ej förlorade modet under smädelseu och grinet, det var Arnoldson. Efter att under ett helt år hafva underkastat sig en fullkomlig tysthetskur, hvarunder han ej ens fick tala, debuterade han på nytt, denna gång som Max i Friskytten, och har sedan dess oupphörligt gått från seger till seger. Hr Arnoldsons röst är, i likhet med nästan alla nordiska sångares, ej någon verklig tenor, utan en hög baryton; men rösten är sympatetisk och föredraget alltid varmt och ädelt, ej sällan inspireradt. Med ett fint öra förenar hr Arnoldson en varm känsla. Rösten äger ej den forue Olle Strandbergs timbre eller Anders styrka; men den tilltalar vår själ och vårt hjerta. Lägga vi härtill att hr Arnoldson är den bästa skådespelare vi sedan Anders tid sett i tenorpartiervid vår opera, så förklaras lätt publikens stora sympatier för denne intelligente artist.

Hr Arnoldsons Raoul i Hugenotterna, hans ”Profet*, hans Fra Diavolo, hans Georg i ”Hvita Frun”, ”Romeo” och Löhengrin m. fl. äro lysande bevis på hans mångsidiga konstnärskap.

Beträffande hr Arnoldson kunna vi icke underlåta att påpeka ett i sanning ovanligt fakta, det nämligen, att på flera år ingen enda opera för hans skull mäst inställas, på grund af sjukdom eller heshet. I en tid då ”teatersjukdomarne” äro så allmänna, isynnerhet bland innehafvarne af premierpartier, är detta i sanning märkeligt hos en ”förste tenor”.

Hvad angår hr A:s sätt att maskera sig, skulle vi vänligen vilja göra honom uppmärksam derpå, att han ej bör begagna för mycket hvitt och rödt, emedan detta dels ser onaturligt ut hos en man, dels misskläder. En blandning af gult och litet brunt gifver åt ansigtet en naturlig och kraftfull färg. I Fra Diavolo t. ex. är det alldeles oriktigt att visa en hy, röd och hvit som ett fruntimmers.

Måtte kungl. teaterdirektionen ej, genom att öfveran-stränga denne värderade artist, påskynda den stund, då vi för alltid måste förlora honom för konsten! Vår ”affärsmessiga” kungl. teaterdirektion har emellertid så arrangerat hr A:s löneförmåner, att han måste öfveranstränga sig. Lönen utgår nämligen, har man sagt oss, till en stor del fördelad i visst belopp på hvarje gång hr A. uppträder. Denna krämar-anda är, beträffande denne artist, alldeles obehöflig och icke på sin plats.Fritz Arlberg.

Demie sannt musikaliske sångartists föredrag utmärker sig genom en fin och ädel uppfattning. Hvad återgifvandet beträffar, saknar hr A. beklagligtvis tillräckligt starka röstmedel för att, som sig borde, kunna för åhörarne göra sin rika musikaliska begåfning gällande. Vi anse derföre att hr Arlberg som sånglärare vid kungl. operan skulle i ännu betydelsefullare mån och verksammare kunna gagna lyriska scenen, än som sångare, i hvilken egenskap han nu också till följd af en beklaglig schism med orkesterns forte- och trumpetherrar slutat. Partier finnas visserligen, som på ett utmärkt sätt fyllas af hr Arlberg, och ensamt af hr A., men då dessa partier i allmänhet ej tillhöra första rangen, qvarhålla vi vår ofvan yttrade mening. Hr Arlberg är en alltför konstnärligt bildad sångare, för att endast gagna i sekundpartier! Såsom skådespelare har hr Arlberg en ypperlig figur och ett tilltalande utseende, samt mycken ”grand-dezza” i sitt spel; men han saknar naturligen den liflighet och ledighet i sättet att föra sig, som åtskilliga partier nödvändigt fordra; exempel: Figaro!Anders Wilhnan

är en bas af nordisk bergnatur, metallrik och kraftfull, någon gång litet skroflig kanske. Få äro de basister, som, likt denne utmärkte artist, kunna excellera med de djupaste toner, men-niskorösten disponerar öfver. Lägger man härtill en rik musikalisk begåfning, en artistiskt utbildad sångmethod och en framstående skådespelaretalang, så måste erkännas, att hr Will-man är en prydnad för vår lyriska scen. Vi påminna nu endast om hr W:s Mefistofiles i ”Faust”, hans Marcel i ”Hugenotterna”, hans Kasper i ”Friskytten”, Bertram i vRobert” och Sarastro i ”Trollflöjten”. Icke desto mindre har hr Willman på senare tider på allt sätt blifvit tillbaka-satt af kungl. teaterdirektionen, och det ena partiet efter det andra har fråntagits honom och lemnats åt nybörjare. — Vi äro inga fiender till ”dubleringar” af såväl sång som talpartier, men vi protestera emot intriger! Om direktionen vill låta någon yngre förmåga försöka sig i någon äldre artists parti, så bör en dublering af rolerna anställas, men icke, som nu varit fallet, en utmärkt artist såras genom att helt och hållet fråntagas en roll, så länge han pä ett öfverlägset sätt kan uppbära densamma.Karl Johan Uddman

har onder måoga år gjort vår opera mycket gagn och nästan aldrig skämt bort ett parti, beträffande rare sig spel eller säng, men ofta varit mycket rolig i den burleska genren. Hans godmodiga komik och medfödda musikaliska sinne hafra varit honom mäktiga bundsförvanter, hvarföre han alltid varit hörd och sedd med nöje. På senare tider har dock hans oformliga figur störande inverkat i åtskilliga partier, hvarföre farsen och en eller annan buffa numera torde ensamt vara hans falt. Medvetandet att hafva gjort vår opera, nytta, mer än de flesta, och en ovanligt stor vänskara, äro en behållning för sångaren, som ingen teaterdirektion i verlden skall kunna fråntaga honom.

Bernhard Lundbergh.

Hvem är det?höra vi en mängd af den yngre generationen utropa. Jo, mitt herrskap, det finnes verkeligen en sångare, och tillika god skådespelare, vid kungl. operan med detta namn, ehuru den nuvarande direktionen dragit försorg om, att denne artist blifvit helt och hållet glömd. För några år sedan vann dock hr L. stora triumfer både i ” bröllop”, och ”Barberaren i Sevilla” som samt

som Simeon i ”Joseph i Egypten”, m. fl. operor. Men han förstod kanske ej rätt väl att ”ställa sig” och är nu gömd — och glömd.P. Janzon.

Denne unge sångare har visat sig ega en god baryton, ehuru ej af någon betydande styrka och omfång. Fastän utrustad med goda sceniska anlag, beklaga vi att han af direktionen på ovanligt kort tid blifvit framkastad i en mängd större sångpartier, som ännu tydligen öfverstiga hans krafter. Men den nuvarande regimen vid kungl. teatern anser förmodligen alla förberedande studier öfverflödiga.

Det är emellertid rätt lyckligt, att hr J:s krafter hittills burit honom så pass som skett genom de uppgifter, till

hvilka hans mod ledt honom och för hvilkas lösning han synbarligen icke sparat några krafter och ej heller helt och hållet offrat dessa utan framgång. Hvad hr J. nu främst be-höfde, enligt vår mening, för att kunna gå till mötes en verklig konstnärsframtid, det vore att i utlandet genom allvarliga studier utbilda sina gåfvor och stadga sitt omdöme och sin fantasi, som nu ofta spelar utan nödig måtta och begränsning.Dramatiska scenen och dess artister.

Det högre skådespelets dagar tyckas nu mera vara alldeles förbi på Stockholms kungl. Stora teater. Man har gjort ett krampaktigt försök, att åtminstone en gång i veckan kunna åstadkomma något i den vägen, men icke ens detta har man kunnat hålla ut med. Det enda större dramatiska stycke, publiken som oftast bjndes på, är ”Bröllopet på U/fåsa”, men oaktadt detta styckes obestridliga förtjenster, börjar publiken att ledsna derpå, emedan den snart kan det utantill, som man säger. Det är visserligen ett nöje och en anledning till stolthet för författaren att få skrifva på affischen: rför 8:1 eller 84 gången: "Brölloppet på Ulfäsa,” men för närvarande är det föga nöje för publiken.

På kungl. Dramatiska teatern är det alldeles detsamma; der lefver man år ut och år in på gammal skåpmat, som den goda stockholmspubliken förtär med god smak, endast derföre att det är ”comme il fauf att gå på ”Dramatiskan”.

Repertoiren vid Dramatiska teatern har under flere år varit sådan, att den kunde vara förtjent af att skärskådas i ett eget kapitel. Ett par af Moliéres skabrösaste stycken, spelade på ett sätt att de blifvit rent af vidriga — åtminstone för ett oförderfvadt sinne — har utgjort den ”klassiska” delen af repertoiren.

Yid åskådandet af flera af de stycken, Dramatiska teatern upprepade gånger bjudit på, skulle vi sannerligen vara frestade tro, att denna teater gjort till sin uppgift att predika otukt och sedeförderf för vår ungdom, i stället för att verka för något högt och ädelt! — Yi bekänna öppet, att vi icke vilja införa en oskyldig och oförderfvad flicka i kungl.Dramatiska teaterns salong, utan att först hafva underrättat oss om pjesens beskaffenhet. — Detta är i sanning mycket beklagligt och gifver skarpa vapen i händerna på dramatiska konstens alla fiender, ty hvad för slags stycken kan man ej hafva rätt att vänta på småteatrarne, då landets första scen visat sig kunna sjunka så djupt?

Vi svenskar vilja ju så gerna vara apor efter fransmän^ nen — af hvad skäl lemna vi derhän. Nå väl, dä man till och med i detta, det inkarnerade lättsinnets land, böljar finna att man gått för långt och önskar en reaktion i en mera sedlig riktning inom dramatiken, skulle det då vara för tidigt för oss, som med så mycken begärlighet importerat detta lands litterära uselheter, att äfven slå in på en ny, en bättre väg? Paris’ skådespelare, åtminstone Théätre Fr ang ais* ega dock ett obestridligt företräde framför våra dramatiska artister i det fall, att de kunna servera publiken en tvetydighet eller en slipprig scen på ett sätt, att den icke blir osmaklig. Hvad som sålunda i Paris kan blifva vågadt, men qvickt, blifver hos oss som oftast allt för tydligt och således — dumt.

Emellertid är hela denna genre förkastlig och har redan på utlandets bättre scener i det närmaste utspelt sin roll.

Utom ofvannämda ”komedier” har Dramatiska teatern bjudit på högst få arbeten af värde. Det har varit ett exempellöst idislande med ett och detsamma från det ena året till det andra. Hr Hedbergs stycken ha flitigt serverats och dessemellan hr Wijkanders öfversättningar och bearbetningar. — Men kan detta i längden fortgå på samma sätt, så vore det i sanning märkvärdigt!

På Stora teatern existerar endast operan. Det högre skådespelet har länge legat på dödsbädden. Vi minnas med vemod en tid, då teatern kunde bjuda oss på skådespel sådana som Schakespeares Macbeth och Lear, Schillers Wallenstehis död, Göthes Egmont, Byrons Sardanapalus, Bernhard v. Beskows Torkel Knutson m. fl. stora snilleverk, spelademed mästerskap, af skådespelare sådana som Olof Ulric Torslow, Lars Kinmansson, Hy eker t, Dahlqvist, Almlöf m. fl., och skådespelerskor sådana som fru Torslow, Emilie Högqvist och Fanny Westerdahl o. s. t. Men^vad ega vi nu i denna väg? Låtom oss i korthet se de^prnämste.Edvard Swartz.

Denne artist torde vara den ende af någon betydenhet, som vår kungl. scen nu mera eger för det högre skådespelet. Ett genomtänkt och fint studium utmärker alltid hr Swartz' framställningar och hans deklamation är

vanligen fri från upp-stvltning och falsk pathos. Men hr S. är mera tänkande än utöfvande konstnär och saknar dessutom ilera för skådespelaren i det seriösa facket nödvändiga egenskaper, såsom en ren och klangfull talorgan, inspiration och kraft samt förmåga att på ett plastiskt sätt beherrska sina rörelser och uppbära sin ligur. Det är något svagt, vacklande och kantigt i den yttre apparitionen, som, om man så vill, kan passera i Hamlet, men betydligt stör illusionen i de flesta öfriga roller och förtar intrycket af hr Swartz goda spel. En t. ex. släpande gäng med krokiga knän kan aldrig vara på sin plats vid framställningen af en ung hjelte, som t. ex. i ”Karl Folkunge”. Till följd af denne artists svaga och hesa stämma blifva äfven hans försök att på kraftställen inlägga heroism och styrka i talet endast ett onaturligt och för örat skärande missljud, som alldeles förfelar den dermed åsyftade verkan. I lugna och facila partier, sådana som lefnadströtta och blaserade män, kan hr S. deremot alltid ses med stort intresse, och vi påminna oss lifligt hr Swartz utmärkta spel i Augiers tina komedi Giftbägaren såsom Clinias och hans fint nyanserade framsägande af versen. Men här fordras ej någon kraft hvarken i tal eller hållning. Vi påminna oss äfven med stort nöje hr S. såsom en fiu och veklig gubbe uti en af Scribes komedier och andra uppgifter af liknande slag. Hr S:z' helsa är emellertid, beklagligen, så svag, att hans medverkan ej mera kan med säkerhet påräknas för uppehållande af repertoiren.Axel Elmiund

ingaf som elev stora förhoppningar om att blifva en utmärkt skådespelare, men hvilka förhoppningar, tyvärr, ej alldeles motsvarats af verkligheten, ty då man väntar sig mycket, blir man ej nöjd med det goda eller medelmåttiga.

Hr Elmlund har visserligen löst flera uppgifter med talang, men han låter i allmänhet allt för mycket sin egen personlighet framträda på bekostnad af rollen, hvilket har till följd att han blir ytterst ensidig — sig sjelf i allt. Detta fel delar hr E. med flera af vår tids skådespelare, både vid kungliga och andra teatrar. Mången tror att man är en stor talang på scenen, blott man är enkel och naturlig, och anser att man ej kan vara detta mera sannt, än då man på scenen är fullkomligt lika i tal, i rörelser, i minspel, som då man är atom scenen; men betraktar man den dramatiska konsten ur denna synpunkt, så har detta ovilkorligen till följd att man endast blir sig sjelf i allt! Men detta ar ej meningen; skådespelarens uppgift är att på scenen framställa olika men-niskor, olika karaktärer, men icke blott en enda menniska, denna må nu heta Elmlund eller Fredrikson eller något annat. Ty lika sä litet som det i allmänna lifvet förekommer flera menniskor, hvilka äro hvarandra fullkomligt lika både till figur, åtbörder, känslor och röst, likaså litet böra de förekomma på scenen, som ju skall vara en ram, inom hvilken lifvet återspeglas och röres för åskådarnas ögon och öron så, att de kunna igenkänna detsamma, fast idealiseradt.

Man berättar om Garrick, att han kunde antaga så många olika personers utseende, röst och gång, att han tolf gånger passerade genom en tull, hvarje gång talande vid tullvaktmä-starne, utan att dessa kände igen honom. Detta skulle svårligen någon af våra sceniska talanger kunna göra efter, men Garrick, Edmond Kean, Talma, Derrient, Bossi och Torslotv trodde också, att skådespelarens uppgift är någon annau än att blott — framställa sig sjelf.

Gustaf Fredrikson

säger på ett utmärkt sätt sina repliker och är en elegant man på scenen, ehuru hans gester äro föga afrundade och hans gång mindre vårdad. I kostym, isynnerhet, tager derföre hr F. sig mindre väl ut. Denne artist lider äfven af samma fel, vi ofvan antydt, nämligen att allt för mycket framställa sitt eget jag på de olika rollernas bekostnad. I blaserade unga mäns framställning är hr F. lyckligast, och löser här uppgifter med mycken natursanning och talang.

Finge vi gifva denne uppburne konstnär ett råd, skulle det vara det, att han måtte lägga mera vigt vid maskeringen, ty deraf heror en lyckad illusorisk framställning mer än hr F. tyckes vilja antaga eller medgifva. Gesternas omvårdnad är äfven dertill bidragande. Det naturliga är icke alltid det vårdslösa.Knut Almlftf

är en mångsidig och intelligent artist, som skapat flera helgjutna typer, dem han vetat att konseqvent och talangfullt framställa. Kunde hr Almlöf mera beherrska sin talorgan i de hvarandra mycket olika roller, han har att framställa, så att mera omvexling häri förekomme, skulle denne artists mångsidighet ännu mera komma att framstå. — Den sjelfständig-het i uppfattning och originalitet i utförande, som man merän-dels finner i hr A:s

framställningar, skulle ge oss stoff till en lång afhandling; men vi afbryta för att undgå denna frestelse; vi göra det så mycket hellre, som hr A. ej behöfver de loford, vi skulle vilja egna honom.AHtod Hanson

har en imponerande figur och ett vackert, ehuru något stelt, teateransigte. Med sina yttre fördelar borde hr Hanson sålunda kunna göra scenen mycket gagn, isynnerhet i det större skådespelet; men hr H. har en mycket svår fiende i sin stereotypa natur, som lågger en stygg torrhet öfver de flesta af hans framställningar. Dessutom har hr H. arbetat sig in i en deklamation, som merändels är alldeles grundfalsk; någonting mera monotont och färglöst än hvad denne artist sålunda ibland bjuder på skall man fö svårt att höra. — Det är vanligt vid alla imitationer att felen hos förebilden attraperas, under det att förtjensterna försvinna. Hr Hanson utgör icke något undantag från denna regel. Hr H:s manér att ansätta tonen i halsen, då han talar, åstadkommer emellanåt dessutom ett högst oskönt, bräkande ljud, ej olikt fårets sätt att yttra sig. — Men med allt detta — och vi tro hr H. om att kunna ännu arbeta bort många af sina artistiska lyten — är hr H. en artist, förtjent af mycken aktning — en artist, som ibland rönt till och med allt för litet erkännande för hvad han gjort under så ogynnsamma förhållanden, som jemförelser med stora föregångare alltid medföra.har en fulltonig, vacker talorgan och ett ungdomligt, friskt spel, som gjort honom särdeles omtyckt i s. k. älskarpartier, uti hvilka roller han varit den förste af alla våra skådespelare. Denne artist har på senare tider blifvit allt mer och mer tillbakasatt, i mån som åren skjutit honom från älskarebanan, och högst sällan får man nu mera se honom uti nft-gon större roll inom hans fack. Detta är emellertid så mycket mera märkeligt, som kungl. teatrarne ej hafva något öfverflöd på artister inom denna genre. Hr K. tillhör säkert ej ”sällskapet”!... Att denna artist ej är så ung mera, betyder i sjelfva verket ej så mycket, då han bevisat sig kunna återgifva of-vanämda roller, bättre än teaterns nuvarande unga män och ännu kan se ung ut på scenen. Vi hafva sett fru Heiberg vid 58 års ålder spela adertonårig flicka på ett sätt, att hon fördunklade alla kungl. teaterns i Köpenhamn unga damer. Hr K. vore nog karl att göra detsamma med de unga eleganterna vid vår kungl. scen — finge han blott tillfall© dertill!Svante Hedin.

Vi kunna ej säga något bättre eller sämre om hr Hedin, än att hr Hedin är — hr Hedin, d. v. s. treflig, glad och omtyckt; — alltid densamme, trotsande förgängelsen, har han endast avancerat från en glad gai^on till — en gammal glad gar?on.

Victor Hartman

är en behaglig ung man på scenen, men saknar den värme och glöd man gerna önskar se och höra i älskare facket. Utom de egentliga älskareparetierna, fyller dock hr H. ofta rätt bra sin plats, och har i komiska roller till och med lyckats alldeles förträffligt.Ferdinand Thegerström.

Det är ej ofta en teater är i tillfälle att få tillegna sig en artist så rikt begåfvad och så rutinerad som hr Thegerström, och när något sådant händer, inträffar väl ock sällan, att en sådan artist så litet far göra sin obestridliga talang gällande, som förhållandet varit med hr Thegerström vid Dramatiska teatern. Det har förefallit den aflägse stående åskådaren, som om meningen rent af varit att först låta hr Th. passera graderna, att rätt känbart låta honom erfara, att han vore en nykomling inom det heliga verket, en person, som obehörigt ville tränga sig fram och undanskjuta andra, för att sedan — kanske helst sedan han vore förgäten — låta honom komma fram, och det icke i roller, för hvilka hans konstnärslynne bäst likade sig, utan i den första bästa roll, liksom hvarje annan dussin-artist, lämplig att hjelpligt fylla den först uppkomna lucka.

Vi ha följt hr Thegerströms utveckling och verksamhet för länge och för noga för att veta, att han icke är en mästare, men att han kan bli och skall bli en sådan, så vida första möjligheten för honom att bli det — tillfallet — ej honom beröfvas. De trådar, som ge formen och innehållet åt en karaktär, äro hos honom spunna af ”annan ull” än hos vanliga menniskor, och vid en ålder, då de flesta nedtyngas af en gubbes skröplighet, har han ännu ynglingens bildbar-het och spänstiga vigör.

Slutligen må vi, för att förklara hvarför vi, med förbigående af andra förtjenta artister, såsom Lagerqvist, Nyforss, Norrby m. fl., nämnt hr Th., ehuru hän är den yngste vid verket, anföra att detta, hur högt vi än akta hr Th:s talang, skett emedan hans första overksamhet vid kungl. teatern är en förträfflig illustration till der rådande system.Elise Hvasser

har i det närmaste uppfyllt hvad Elise Jacobson lofvade i konstnärligt afseende. Vi hafva med intresse följt denna intelligenta artist från hennes första framträdande på tiljan, och obestridligt är, att vi kunna vara stolta öfver henne, ty hon är skådespelerska från topp till tå.

Dermed vilja vi dock ej säga, att fru H. är utan fel, hennes deklamation är ibland ej sä alldeles fri från onatur, hennes gester, ehuru alltid afrundade och plastiska, lida någon gång af samma fel, liksom hennes slingringar vid omfamningar, med ett ord: ett visst manér har fått makt med henne, som vi för den dramatiska konstens utveckling i vårt land måste beklaga; ty alla feminina nybörjare måste naturligtvis studera den förnämsta artisten och söka att likna henne. Följden har ock visat sig.

Vi förstå mycket väl fru H:s tankegång, då hon nedlåter sig till dessa effektsökerier. för att framkalla en applåd eller en framropning; — aktade hon högre publikens pä insigt och kritik grundade omdöme, uteblefvo de säkert. På den punkt af artistiskt mästerskap, der fru H. står, hafva konstnärerna och de verkliga konstvännerna dock rätt att fordra, att hon uppoffrar rden blinda hopens bifalP för det sanna och sköna, det fru H. med sin öfverlägsna talang och sitt fina dramatiska förstånd i så rikt mått är mäktig att framställa.Denna älskliga artist har på senare tider allt mera fått träda i bakgrunden. Om kungl. teaterdirektionen tilldelat henne en roll, så har den ofta varit föga lämplig för hennes talang, och dock ligger fru Kinmansons konstnärliga riktning i öppen dag! Hennes sannt qvinliga väsen sprider öfver hennes spel den skäraste poesi. I återgifvandet af en ren, enkel, mild och älskande qvinna, står denna artist hittills oupphun-nen å svensk scen, och vi — till den verkan det hafva kan — protestera öppet emot ”kotteriets” intriger att vilja beröfva oss njutningen af fru K:s sannt konstnärliga spel, uti henne värdiga sceniska uppgifter. Vi ega så få dramatiska artister af högre värde, att de som ännu finnas åtminstone ej böra undangömmas.Betty Almløf

lir en mångsidig, ytterst flitig och framstående artist, som gjort kungl. teatrarne stort gagn. Hennes förmåga att kon-seqvent framställa och individualisera olika karaktärer är nu mera en ganska ovanlig företeelse på våra kungl. teatrar och förtjenar derföre allt erkännande. Skulle fru A. genom någon händelse komma att gå förlorad för de kungl. teatrarna, vore förlusten för närvarande i sanning stor, då direktionen så vis-ligen tillställt, att denna artist är den enda vid kungl. dramatiska teatern, som med någon större framgång Jean fylla ett äldre >ifvande” karaktärsparti på fruntimmerssidan.Selma Lindqvist

Mycket lofvande var fröken Lindqvists debut uti ”Min ros i skogen”, och vi gladde oss åt att få en väl behöfhg förstärkning vid vår dramatiska scen; men sedan hafva vi med ledsnad funnit, att förhoppningarne ej blifvit så alldeles uppfyllda. Orsaken härtill är åter igen ett begär att imitera: fröken Lindqvist vill återgifva fru Hvasser, träffar, som vid sådana tillfällen är vanligt, förebildens fel, utan att kunna tillegna sig dess talang, och genom dessa försök åstadkommes endast något konstladt och pathetiskt, som betydligt stör intrycket af fröken Lindqvists goda sceniska gåfvor. Yid en teater, der ingen scenisk instruktör finnes, måste isynnerhet den unga artisten vara uppmärksam på sig sjelf, d. v. s. mäktig sjelfkritik, ty i annat fall förstöras lätt de utmärktaste anlag och man blir stereotyp och manierad, och då man en gång inkommit på denna väg, är en återgång ingalunda lätt. Vi tillönska fröken L. framgång — och dertill fordras endast återgång till det sanna och naturliga.Elev-skolan.

Finnes det verkeligen en sådan numera vid kungliga teatern? fråga många. Då hr F. Hedberg sedan mer än sex år tillbaka uppburit lön såsom föreståndare för kungl. teaterns elev-skola, så måste den utan tvifvel finnas, ehuru något annat faktiskt bevis på dess tillvaro under dessa år knappt förekommit. Låtom oss derföre vänta i ännu sex år på hvad som komma skall! Till denna tid kan det äfven vara ^på tiden” att få en ny uppsättning af dramatiska artister vid våra kungl. teatrar, såvida ej vår dramatiska scen endast skall blifva — ett minne. Hr Hedberg har gifvit fyra (säger 4) timmars undervisning i veckan åt eleverna — såvida hans mycket anlitade tid tillåtit det; — i annat fall ha eleverna fått två timmar, ibland — inga. Men en menniska kan ju ej keller vara mer än menniska! Och hr H. har väl ej kunnat lemna intendentsbefattningen, litteratörskapet, sceniska regissörsplatsen och kostymordonatörskapet åt sitt öde heller för att lära det unga Sveriges blifvande dramatiska artister att spela komedi och tragedi! Som artistisk regissör har han nog haft göra med de på scenen redan uppträdande artisterna, att de må träffa det rätta, exempelvis hans förre elev, hr Fristed t.

Nu ändtligen — sedan ofvanstående var uppsatt — har emellertid hr Hedberg sjelf insett omöjligheten af att vidare förestå elevskolan, och vi äro honom erkänsamma härför —helsande med glädje hr och fru Almlöfs utnämning till ledare af eleverna. Af dessa båda utmärkta artisters gemensamma bemödanden hafva alla vänner af vår scens framtid skäl att hoppas det bästa, förutsatt att endast för scenen begåfvade personer hädanefter antagas som elever.Kritiken.

För lösandet af den uppgift, vi föresatt oss, måste vi äfven såga några ord om hufvudstadens offentliga kritik. Men dervid iråka vi det bryderi, som alltid åtföljer nödvändigheten att säga något om ingenting. Ty har i sjelfva verket huf-vudstaden för närvarande, kanske med ett enda undantag rörande musiken, någonting som gör skäl för namnet offentlig kritik? Vi betvifla det, på grund af erfarenheten från en mångårig åt detta håll riktad uppmärksamhet.

De utöfvande artisterna, åtminstone de, som på allvar taga konstens och sin kallelses uppgift, skola med beklagande erkänna, att de varit helt och hållet i saknad af den konstens amma och uppfostrarinna, som kritiken har till uppgift att vara. Hvad som merändels på detta område förekommer är en vrångbild af kritik, om det ej rent af är en fullständig skandal.

Bästa beviset på hvad den s. k. teaterkritiken i hufvud-staden är, har man i det oförklarliga förhållandet, som tillika har sin kulturhistoriska, och till någon del äfven sin rent löjliga sida, att det första en student, som vill bli publicist, sedan kanske flera misslyckade försök öfvertygat honom om omöjligheten att komma fram på de kontrollerade kunskapernas väg, anses af tidningsredaktörerna duga till, det är att bli teaterrecensent, och då är det ju ej underligt att han sjelf äfven anser sig vara en båld estetiker och isynnerhet ega en rik tond af teaterkännedom, samlad vid de berömda teatrarna i Upsala och Lund, just särdeles egnade att reda och stadga begreppen på detta område! Han debuterar med en lång af-handling, — en estetisk väf som legat på bleke, en soppa, efter modern kokkonst, tillagad af allehanda ingredienser, men om hvars näringsvärde rätte vederbörande med skäl kunna hysa de mest ringaktande tankar.

Hvad som synes vara det mest bestämmande för denna art kritikaster, är icke någon framstående egenskap hos det föremål, som skall kritiseras, utan sättet, hvarpä ”salongen” under den ögonblickliga och kanske alldeles tillfälliga stämningen yttrat sitt bifall eller misshag eller blifvit ledd att yttra sig i ena eller andra riktningen. Man inskränker sig då att säga, hvad som förefallit i salongen, huru många kransar och buketter blifvit inkastade på scenen, huru många applåder och framropningar som förekommit o. s. v., utm anmärkning äfven när bifallet påtagligen varit bättre arran-geradt än den öfver scenen gående pjesen! . .. Göres någon anmärkning, framkommer den såsom vore den gripen ur luften, utau motivering, utan tillämpning; ja — vi trotsa en hvar att ur de senaste årens kritik-historia kunna framdraga någonting, som kan sägas innebära en ledning, ett rättesnöre, ett verkligt upplysande och uppfostrande element för konstnärerna !

(Mot de dramatiska författarne har kritiken begått samma uppsåtliga- eller svaghetssynder som emot de utöfvande konstnärerna, men i regel pä ett nästan alldeles motsatt sätt. Ty när kritikasterna varit artiga kammarjunkare mot de senare, ha de varit blodtörstige skarprättare mot de förre. Sättet är ett annat, men synden dock lika stor).

Den unge kritikern blir snart vän och bror med alla artisterna, de förnämsta åtminstone, eller åtminstone de, som icke blott ha en roll att utföra der uppe bland kulisserna, utan äfven i ”våningen inuuder”, och — så sopar den nya qvasten ej bort mer än den gamla qvasten; han är ej längre teaterkritiker, han är kotterikritiker. . . . Och när så den väldige kritikern hunnit få så mycken publicistisk rutin, atthan i tidningen kan fä en fast anställning för att t. ex. öf-versätta notiser på utrikes- eller klippa notiser pä inrikes-afdelniugen, då efterträdes han af en annan student, som i sin ordning skall förestå den estetiska soppkokningsapparaten och 'Vandra precis samma betydelselösa väg som föregångaren.

Kritiken faller utan tvifvel inom gränsen för tidningspressens främsta uppgifter, det torde ej kunna förnekas; men lika litet kan förnekas, att pressen kanske i intet fall så svikit sin pligt som just i detta. De följder, som derur här-flyta, äro allt för öppeudagliga, att här ens behöfva antydas. Men. äfven det följer deraf, att yttersta spetsen af de

anmärkningar, som befogadt måste riktas mot företeelserna på teatern, ock träffar kritikens bärare och målsmän.

En verkligt upplyst, rättrådig och konstens höga uppgift varmt hängifven kritiker, som kunde leda och uppfostra, aga och tukta, upplysa och väcka, det är hvad hufvudstaden och den fosterländska konsten behöfver, och en sådan man borde, om så hehöfdes, med ljus och lykta uppsökas.Slutord.

Våra ansprakslösa anteckningar lida nu till slutet. Mycket mera skulle visserligen återstå att anmärka inom det om-råue, hvarmed vi här sysselsatt oss; men vi frukta för att vi redan kanske sagt allt för mycket för de öron, till hvilka vi förnämligast talat, och dervid måhända ohjelpligt sårat en och annan fåfänga. Om så olyckligt verkligen skulle vara, trösta vi oss me:1,, att endast kärleken till konsten ledt våra ord, ej begäret att såra och nedsätta personer.

Men det gifves vissa sakförhållanden, hvilka omöjligen kunna omtalas, utan att man äfven måste komma i beröring med ^ersGwförhållanden, och då är det ej heller lätt att undvika alla ömtåliga liktornar. Kan man ej undvika det, så behöfves dock ingen' särskild ursäkt derfor. Ej heller behöfva vi urskulda oss för att vi redogjort för vår uppfattning af de dagliga och årslånga företeelserna vid våra kungliga teatrar.

Hvarje tänkande man och qvinna skall säkert gifva oss rätt i den åsigten, att vår förnämsta teaterinstitution har en sä allmänt fosterländsk betydelse, är till sina verkningar af ett så oberäkneligt inflytande pä det sociala lifvet, moralen och sederna, och har ur estetisk synpunkt så många sidor, hvilka kunna kallas ”allmän egendom”, att hvar och en har rättighet att derom uttala sin mening och uppfattning, liksom ock deri, att få ämnen följaktligen finnas af mera allmänt intresse, än just teatern. Det skulle dessutom, efter vårt förmenande, vara en högst glädjande företeelse och lända den dramatiska konstens utöfning till största gagn, om hvar och en, som har en egen mening, ansåge sig skyldig att uttala den för att låta den göra sitt värde gällande. — Utom dessa allmänna skäl fö v. vårt uppträdande, skulle vi äfven kunna anföra det allmänt menskliga i en hos oss städse lefvande önskan, att, hvarhelst Jycksökeri, kryperi, falskhet och intriger drifva sitt spel, rycka bort den mask af skenbar heder, i hvilken dessa vanarter gerna kläda sig för att ”pudra folk”.

Detta har varit en af våra uppgifter här, med den aldrig glömda föresatsen att framhålla sanningen. Om detta ej lyckats oss helt och hållet, d. v. s. så fullständigt som bort ske, har någon personlig partiskhet åtminstone ej dertill varit anledning, ty vi stå helt och hållet utom det verk, hvars maskineri vi skärskådat och hvarpå vi af ömhetsskäl önskat fästa vår samtids blickar.